2024/1499

29.5.2024

NÕUKOGU DIREKTIIV (EL) 2024/1499,

7. mai 2024,

võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta isikute võrdse kohtlemise valdkonnas sõltumata isiku rassilisest või etnilisest päritolust, isikute võrdse kohtlemise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes sõltumata isiku usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest, naiste ja meeste võrdse kohtlemise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas ning seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega ning millega muudetakse direktiive 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 19 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi nõusolekut ([1]),

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ([2]),

toimides seadusandliku erimenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

(1) Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklites 2 ja 3 tunnustatakse võrdsust ja mittediskrimineerimist liidu põhiväärtustena. Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artiklites 8 ja 10 sätestatakse, et kõigi oma meetmete puhul liit edendab meeste ja naiste võrdõiguslikkust ning võitleb diskrimineerimisega vastavalt soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 21, 23 ja 26 kehtestavad vastavalt diskrimineerimiskeelu kaitsevad naiste ja meeste võrdõiguslikkust ning puuetega inimeste integreerimist ühiskonda. Liit on juba võtnud vastu mitu direktiivi diskrimineerimise vastu võitlemiseks.

(2) Käesoleva direktiivi eesmärk on sätestada võrdset kohtlemist edendavate asutuste (edaspidi „võrdõigusasutused“) toimimise miinimumnõuded eesmärgiga parandada nende tulemuslikkust ja tagada nende sõltumatus, et tugevdada nõukogu direktiividest 79/7/EMÜ, ([3]) 2000/43/EÜ, ([4]) 2000/78/EÜ ([5]) ja 2004/113/EÜ ([6]) tuleneva võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamist.

(3) Direktiivi 79/7/EMÜ eesmärk on võidelda sooline diskrimineerimise vastu sotsiaalkindlustuse valdkonnas.

(4) Direktiiviga 2000/43/EÜ kehtestatakse raamistik, et võidelda diskrimineerimise vastu rassilise või etnilise päritolu alusel.

(5) Direktiiviga 2000/78/EÜ kehtestatakse raamistik, et võidelda diskrimineerimise vastu usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel töö saamisel ning kutsealale või kutseõppesse pääsemisel.

([1]) 10. aprilli 2024. aasta nõusolek (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).
([2]) ELT C 184, 25.5.2023, lk 71.
([3]) Nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiiv 79/7/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas (EÜT L 6, 10.1.1979, lk 24).
([4]) Nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust (EÜT L 180, 19.7.2000, lk 22).
([5]) Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16).
([6]) Nõukogu 13. detsembri 2004. aasta direktiiv 2004/113/EÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega (ELT L 373, 21.12.2004, lk 37).

(6) Direktiiviga 2004/113/EÜ kehtestatakse raamistik, et võidelda soolise diskrimineerimise vastu seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega.

(7) Samuti on Euroopa Kohus otsustanud, et meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamisala ei saa piirduda diskrimineerimise keelamisega selle alusel, et isik on ühest või teisest soost. Pidades silmas selle põhimõtte eesmärki ja õiguste olemust, mida sellega üritatakse tagada, kohaldatakse seda ka soolise üleminekuga seotud diskrimineerimise korral ([7]).

(8) Direktiivide 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ kohaselt peavad liikmesriigid määrama asutuse või asutused, mille ülesanne on edendada võrdset kohtlemist, sealhulgas analüüsida, jälgida ja toetada kõikide isikute võrdset kohtlemist nii, et neid ei diskrimineeritaks vastava direktiiviga reguleeritud tunnuste tõttu. Nendes direktiivides nõutakse, et liikmesriigid tagaksid, et võrdõigusasutuste pädevusse kuulub diskrimineerimise ohvritele sõltumatu abi osutamine, diskrimineerimist käsitlevate sõltumatute uuringute korraldamine ning sõltumatute aruannete avaldamine ja soovituste esitamine diskrimineerimise küsimustes.

(9) Võrdõigusasutuste määramine on ette nähtud ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividega 2006/54/EÜ ([8]) ja 2010/41/EL, ([9]) et edenda kõigi inimeste võrdset kohtlemist, seda analüüsida, jälgida ja toetada nii, et neid ei diskrimineeritaks soo alusel.

(10) Kõik liikmesriigid on määranud võrdõigusasutused vastavalt direktiividele 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ. Loodud on võrdõigusasutuste mitmekesine süsteem ja välja on töötatud head tavad. Paljudel võrdõigusasutustel on siiski probleeme, eelkõige seoses oma ülesannete täitmiseks vajalike vahendite, sõltumatuse ja õigustega.

(11) Direktiivid 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ jätavad liikmesriikidele võrdõigusasutuste struktuuri ja toimimise osas ulatusliku kaalutlusõiguse. Seetõttu erinevad liikmesriikide võrdõigusasutused oluliselt nii oma volituste, pädevuse, struktuuri, vahendite kui ka toimimise poolest. See omakorda tähendab, et kaitse diskrimineerimise eest on liikmesriigiti erinev.

(12) Kuigi direktiividega 79/7/EMÜ ja 2000/78/EÜ ei nõuta, et liikmesriigid määraksid võrdõigusasutused, kes tegeleksid asjaomaste direktiividega reguleeritud küsimustega, on enamikus liikmesriikides, kus see on riigisiseses õiguses sätestatud, olemas võrdõigusasutused, kes on nendes küsimustes pädevad. See ei ole aga nii kõigis liikmesriikides, mistõttu on diskrimineerimise eest pakutava kaitse tase nende direktiividega reguleeritud küsimuste puhul kogu liidus erinev.

(13) Tagamaks, et võrdõigusasutused saaksid aidata tulemuslikult kaasa direktiivide 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ täitmise tagamisele, edendades võrdset kohtlemist, ennetades diskrimineerimist ning pakkudes õiguskaitse kättesaadavuse tagamisel kogu liidus abi kõigile diskrimineeritud üksikisikutele ja rühmadele, on vaja kehtestada nende asutuste toimimise miinimumnõuded ning laiendada nende volitusi direktiividega 79/7/EMÜ ja 2000/78/EÜ reguleeritud küsimustele. Käesolevas direktiivis sätestatud miinimumnõuete korral võetakse arvesse komisjoni soovitust (EL) 2018/951, ([10]) võttes aluseks selle teatavad sätted ja selles soovitatud lähenemisviisid. Need põhinevad ka muudel asjakohastel vahenditel, näiteks rassismi ja sallimatuse vastu võitlemist käsitleval Euroopa komisjoni vastuvõetud läbivaadatud üldisel poliitilisel soovitusel nr 2, milles käsitletakse võrdõigusasutusi, ning ÜRO vastuvõetud riiklike inimõigusasutuste staatusega seotud Pariisi põhimõtetel, mida kohaldatakse riiklike inimõiguste kaitse institutsioonide suhtes.

([7]) Euroopa Kohtu 30. aprilli 1996. aasta otsus kohtuasjas *P* vs. *S ja Cornwall County Council*, C-13/94, ECLI:EU:C:1996:170; Euroopa Kohtu 7. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas *K.B.* vs. *National Health Service Pensions Agency ja Secretary of State for Health*, C-117/01, ECLI:EU:C:2004:7; Euroopa Kohtu 27. aprilli 2006. aasta otsus kohtuasjas *Sarah Margaret Richards* vs. *Secretary of State for Work and Pensions*, C-423/04, ECLI:EU:C:2006:256; Euroopa Kohtu 26. juuni 2018. aasta otsus kohtuasjas *M.B.* vs. *Secretary of State for Work and Pensions*, C-451/16, ECLI:EU:C:2018:492.

([8]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiiv 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (ELT L 204, 26.7.2006, lk 23).

([9]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2010. aasta direktiiv 2010/41/EL füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamise kohta, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 86/613/EMÜ (ELT L 180, 15.7.2010, lk 1).

([10]) Komisjoni 22. juuni 2018. aasta soovitus (EL) 2018/951 võrdõiguslikkust edendavate asutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta (ELT L 167, 4.7.2018, lk 28).

(14) Võrdõigusasutuste toimimise samad miinimumnõuded direktiividega 2006/54/EÜ ja 2010/41/EL reguleeritud küsimustes on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2024/1500 ([11]).

(15) Käesolevat direktiivi tuleks kohaldada võrdõigusasutuste tegevuse suhtes direktiividega 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ reguleeritud küsimustes. Käesolevas direktiivis sätestatud miinimumnõuded peaksid puudutama üksnes võrdõigusasutuste toimimist ega tohiks laiendada asjaomaste direktiivide materiaalset või isikulist kohaldamisala.

(16) Võrdse kohtlemise edendamisel, diskrimineerimise ennetamisel ja selle kohta andmete kogumisel ning ohvrite abistamisel käesoleva direktiivi kohaselt on oluline, et võrdõigusasutused pööraksid erilist tähelepanu intersektsionaalsele diskrimineerimisele, mida käsitatakse diskrimineerimisena, mis põhineb mitmel direktiividega 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ või 2004/113/EÜ kaitstud tunnuse kombinatsioonil.

(17) Liikmesriigid määravad ühe või mitu asutust, kes teostavad käesolevas direktiivis sätestatud pädevust. Liikmesriigid võivad jagada pädevuse mitme võrdõigusasutuse vahel, näiteks usaldades ühele asutusele diskrimineerimise ennetamise, võrdse kohtlemise edendamise ja diskrimineerimise ohvrite abistamise ning teisele otsustamisega seotud ülesanded. Käesolev direktiiv ei piira tööinspektsioonide ega muude täitevasutuste pädevust ning sotsiaalpartnerite sõltumatust ja rolli.

(18) Võrdõigusasutused saavad täita oma rolli tulemuslikult ainult siis, kui neil lubatakse tegutseda täiesti sõltumatult ja ilma välise mõjuta. Selleks peaksid liikmesriigid võtma mitmeid meetmeid, mis aitavad kaasa võrdõigusasutuste sõltumatusele. Võrdõigusasutused, kellel on käesolevas direktiivis sätestatud pädevus, võivad kuuluda ministeeriumi või muu organisatsioonilise üksuse koosseisu, kui on olemas asjakohased tagatised tagamaks nende ülesannete täitmine sõltumatult poliitilisest, rahalisest, usulisest või mis tahes muust mõjust. Eelkõige peaksid võrdõigusasutused oma ülesannete täitmisel ja pädevuste kasutamisel säilitama sõltumatuse igasuguse välise otsese või kaudse mõju suhtes, hoidudes kelleltki juhiste küsimisest või vastuvõtmisest. Võrdõigusasutused peaksid kooskõlas käesoleva direktiivi eesmärkidega ja kohaldatava õigusraamistiku alusel saama hallata oma rahalisi ja muid vahendeid, eelkõige valides ja juhtides oma töötajaid, ning peaksid saama seada oma prioriteedid. Alalisel või ajutisel otsustusõigusega või juhtival ametikohal olevad töötajad, näiteks võrdõigusasutuse juht või asejuht ning kohasel juhul juhatuse liikmed, peaksid olema sõltumatud, oma ametikohale kvalifitseeritud ning läbipaistva menetluse teel valitud. Kõnealuse menetluse läbipaistvuse saab tagada näiteks vabade ametikohtade avaliku välja kuulutamisega.

(19) Liikmesriigid peaksid tagama, et võrdõigusasutuste sisestruktuur, näiteks sisemine korraldus ja menetlused, võimaldaks neil kasutada oma mitmesuguseid pädevusi sõltumatult ja kohasel juhul erapooletult, kehtestades asjakohased tagatised juhuks, kui võrdõigusasutus peab tegelema potentsiaalselt vastuoluliste ülesannetega, eeskätt ülesannetega, mille keskmes on ohvrite toetamine. Eelkõige peaksid võrdõigusasutused tegutsema erapooletult juhtumi uurimisel või hindamisel, eriti kui võrdõigusasutusel on õigus teha siduvaid otsuseid.

(20) Kui võrdõigusasutus on mitmes valdkonnas tegutseva asutuse, näiteks laiemate volitustega ombudsmani või riikliku inimõiguste asutuse osa, peab sellise mitmes valdkonnas tegutseva asutuse sisestruktuur kindlustama volituste tõhusa täitmise võrdõiguslikkuse valdkonnas.

(21) Liikmesriigid peaksid oma vastavate riigieelarvemenetluste kaudu tagama, et võrdõigusasutused saavad piisavalt ressursse, sealhulgas kvalifitseeritud töötajaid, sobivaid ruume ja taristuid kõigi oma ülesannete tulemuslikuks täitmiseks mõistliku aja jooksul või riigisiseses õiguses ettenähtud tähtaegade jooksul. Selliste piisavate ressursside saamine on võrdõigusasutuste tõhusa toimimise ja nende ülesannete täitmise võti. Võrdõigusasutustele uute pädevuste andmisel on oluline, et liikmesriigid tagavad, et nende rahalised ja muud ressursid võimaldavad neil jätkuvalt täita oma ülesandeid ja teostada tulemuslikult oma pädevust.

([11]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1500 võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta naiste ja meeste võrdse kohtlemise ja võrdsete võimaluste valdkonnas tööhõive ja elukutse küsimustes ning millega muudetakse direktiive 2006/54/EÜ ja 2010/41/EL (ELT L, 2024/1500, 29.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1500/oj).

(22) On oluline, et rahaliste vahendite eraldamine jääks stabiilseks, et need oleksid kavandatud mitmeks aastaks ning võimaldaksid võrdõigusasutustel katta kulusid, mida võib olla raske ette näha, näiteks kaebuste arvu suurenemise, kohtukulude ja automatiseeritud süsteemide kasutamise korral. Oluline on pöörata tähelepanu võimalustele ja riskidele, mis kaasnevad automatiseeritud süsteemide, sealhulgas tehisintellekti kasutamisega. Eeskätt peaks võrdõigusasutustel olema asjakohased tehnilised ja inimressursid. Need ressursid peaksid eelkõige võimaldama võrdõigusasutustel ühelt poolt kasutada automatiseeritud süsteeme oma töös ja teiselt poolt hinnata selliste süsteemide vastavust mittediskrimineerimise eeskirjadele. Kui võrdõigusasutus on mitmes valdkonnas tegutseva asutuse osa, tuleks tagada vajalikud vahendid volituste täitmiseks võrdõiguslikkuse valdkonnas.

(23) Võrdõigusasutustel on koos teiste osalejatega, nagu sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid, diskrimineerimise ennetamisel ja võrdõiguslikkuse edendamisel oluline roll. Selleks et tegeleda diskrimineerimise struktuuriliste aspektidega ja aidata kaasa sotsiaalsetele muutustele, tuleks võrdõigusasutustele anda volitused võtta meetmeid, et vähendada diskrimineerimist direktiivides 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ sätestatud alustel ja nendega hõlmatud valdkondades ning edendada võrdset kohtlemist. Selline tegevus võib hõlmata heade tavade jagamist, positiivseid meetmeid ja võrdsuslõimet avaliku ja erasektori üksustes ning neile asjakohase koolituse, teabe, nõustamise, suuniste ja toe pakkumist. Samuti on oluline, et võrdõigusasutused suhtleksid asjaomaste sidusrühmadega ja osaleksid avalikus arutelus.

(24) Lisaks ennetamisele on võrdõigusasutuste keskne ülesanne pakkuda diskrimineerimise ohvritele abi. Ohvrite all tuleks mõista kõiki isikuid, kes leiavad, et nad on kogenud diskrimineerimist direktiivi 79/7/EMÜ artikli 4, direktiivi 2000/43/EÜ artikli 2, direktiivi 2000/78/EÜ artikli 2 või direktiivi 2004/113/EÜ artikli 4 tähenduses. Igaüks võib olla diskrimineerimise ohver soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel ja peaks saama võrdõigusasutuste abi juba varases etapis, olenemata sellest, kas diskrimineerimine on tuvastatud. Selline abi peaks alati hõlmama vähemalt kaebuse esitajatele põhiteabe andmist, sealhulgas teavet selle kohta, kas kaebuse menetlemine lõpetatakse või on põhjust seda jätkata, välja arvatud juhul, kui kaebus on esitatud anonüümselt. Liikmesriigid vastutavad selle eest, et oleks kindlaks määratud võrdõigusasutuse kaebuse esitajate teavitamise kord, näiteks menetluse ajakava või menetluslikud tagatised korduvate või kuritahtlike kaebuste vastu.

(25) Tagamaks et kõik ohvrid saavad kaebuse esitada, peaks olema võimalik esitada kaebusi mitmel viisil. Lähtuvalt soovitusest 2018/951 peaks olema võimalik esitada kaebusi keeles, mille valib kaebuse esitaja ja mis on üldkasutatav liikmesriigis, kus asub võrdõigusasutus. Selleks et tegeleda teatamata jätmise ühe põhjusega, nimelt hirmuga survestamise ees, peavad võrdõigusasutused teavitama ohvreid kohaldatavatest konfidentsiaalsusreeglitest.

(26) Selleks et võimaldada vaidluste kiiret, taskukohast ja kohtuvälist lahendamist, peaksid liikmesriigid nägema pooltele ette võimaluse leida oma vaidlusele võrdõigusasutuse või mõne muu olemasoleva pädeva asutuse kaudu alternatiivne lahendus. Mõne muu pädeva üksuse valimisel on oluline võtta arvesse alaliselt tegutsevaid üksusi ja tagada, et vaidluse lahendamise eest vastutav(ad) isik(ud) on sõltumatu(d) ja erapooletu(d) ning neil on vajalikud eksperditeadmised. Vaidluste kohtuväline lahendamine on tõenäolisem, kui seda tehakse poolte nõusolekul. Võimalus küsida sõltumatut nõu või olla esindatud kolmanda isiku, näiteks sotsiaalpartnerite poolt või saada neilt abi, võib olla pooltele abiks ka vaidluse alternatiivse lahendamise mis tahes etapis. Lahenduse puudumine, kui näiteks üks pool lükkas protsessi tulemuse tagasi, ei tohiks pooli takistada kohtusse pöördumast. Liikmesriigid peaksid määrama kindlaks vaidluse lahendamise alternatiivse menetluse korra vastavalt riigisisesele õigusele.

(27) Kui võrdõigusasutused kahtlustavad direktiivides 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ või 2004/113/EÜ sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtte võimalikku rikkumist, peaks neil olema võimalik eelkõige kaebuse alusel või omal algatusel korraldada uurimisi.

(28) Diskrimineerimise asetleidmise kindlaks tegemisel on tähtsal kohal tõendid ning sageli ei ole need ohvri käes. Seepärast peaks võrdõigusasutustel olema võimalik pääseda juurde teabele, mis on vajalik diskrimineerimise tuvastamiseks, ja teha koostööd teiste pädevate asutustega, kelleks võivad olla asjaomased avalikud asutused, nagu töö- või haridusinspektsioonid ja sotsiaalpartnerid. Liikmesriigid peaksid kehtestama selle pädevuse teostamiseks asjakohase raamistiku kooskõlas riigisiseste õigusnormide ja menetlustega. Liikmesriigid võivad kooskõlas riigisisese õiguse ja tavaga anda uurimiste korraldamise mõnele teisele pädevale asutusele. Protsesside dubleerimise vältimiseks peab selline pädev asutus andma võrdõigusasutusele selle taotlusel teavet uurimise tulemuste kohta pärast seda, kui see on lõpule viidud.

(29) Võrdõigusasutused peaksid kogutud tõendite põhjal saama esitada dokumente oma kaebuse kohta antud hinnangu toetuseks. Liikmesriigid peaksid määrama kindlaks sellise hinnangu õigusliku olemuse, mis võib olla mittesiduv arvamus või siduv otsus. Mõlemas tuleks esitada hinnangu põhjused ja vajaduse korral meetmed tuvastatud võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise heastamiseks ja edasiste juhtumite ärahoidmiseks, pidades samal ajal silmas, et arvamus ja otsus on olemuselt erinevad. Võrdõigusasutuste töö tulemuslikkuse tagamiseks peaksid liikmesriigid kasutusele võtma asjakohased mehhanismid arvamuste järelmeetmete võtmiseks ja otsuste täitmiseks.

(30) Võrdõigusasutustel peaks oma töö ning võrdõiguslikkust ja diskrimineerimise keeldu käsitleva õiguse alase teadlikkuse suurendamiseks olema võimalik avaldada vähemalt kokkuvõtted sellistest oma arvamustest ja otsustest, mida nad peavad eriti oluliseks.

(31) Võrdõigusasutustel peaks olema õigus osaleda kohtumenetlustes, et aidata kaasa direktiivides 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtte järgimisele. Selliseid kohtumenetlusi võib läbi viia kohtutes või samaväärsetes organites, mis menetlevad võrdse kohtlemise ja diskrimineerimisega seotud küsimusi kooskõlas riigisisese õiguse ja tavaga. Riigisisest õigust ja tava hagide vastuvõetavuse kohta ja eelkõige õigustatud huvi tingimusi ei saa kohaldada viisil, mis võib kahjustada võrdõigusasutuste tegutsemisõiguse tulemuslikkust. Käesoleva direktiiviga võrdõigusasutustele antud uurimis- ja otsustusõigus ning kohtumenetluses osalemise õigus peaksid hõlbustama direktiivide 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ tõendamiskohustust ja õiguste kaitset käsitlevate kehtivate sätete praktilist rakendamist. Käesolevas direktiivis sätestatud tingimustel on võrdõigusasutustel võimalik teha kindlaks asjaolud, „mille põhjal võib eeldada, et on toimunud otsene või kaudne diskrimineerimine“, täites seega direktiivi 2000/43/EÜ artiklis 8, direktiivi 2000/78/EÜ artiklis 10 ja direktiivi 2004/113/EÜ artiklis 9 sätestatud tingimusi. Käesoleva direktiivi kohane võrdõigusasutuste toetus hõlbustab seega ohvrite juurdepääsu õiguskaitsele. Võrdõigusasutustel peaks olema võimalik valida juhtumid, millega nad otsustavad kohtu poole pöörduda, et aidata kaasa võrdset kohtlemist käsitlevate õigusaktide nõuetekohasele tõlgendamisele ja kohaldamisele.

(32) Kui võrdõigusasutustel on siduvate otsuste tegemise volitused, peaks neil olema õigus tegutseda kõnealuste otsuste täitmise või kohtuliku läbivaatamise menetluses poolena. Võrdõigusasutustel peaks samuti olema võimalik esitada kohtutele märkusi, näiteks esitades oma eksperdiarvamuse kooskõlas riigisisese õiguse ja tavaga.

(33) Võrdõigusasutuste õigust osaleda kohtumenetlustes võib riikide õigusraamistikes teostada eri vormides. Seepärast peaksid liikmesriigid kooskõlas riigisisese õiguse ja tavaga valima võrdõigusasutustele ühe või mitu järgmistest tegevusvormidest: tegutsemine ühe või mitme ohvri nimel või ühe või mitme ohvri toetuseks või kohtumenetluse algatamine enda nimel.

(34) Võrdõigusasutustel peaks olema võimalik tegutseda ohvrite nimel või nende toetuseks, tegutsedes kohasel juhul nende heakskiidul, võimaldab neile juurdepääsu õigusemõistmisele tingimustes, kus menetluslikud ja rahalised takistused või ohvristamise hirm ohvreid sageli heidutavad. Kui võrdõigusasutused tegutsevad ühe või mitme ohvri nimel, esindavad nad neid ohvreid kohtus. Kui võrdõigusasutused tegutsevad ühe või mitme ohvri toetuseks, osalevad nad ohvrite algatatud kohtumenetlustes, et nõuet toetada.

(35) Mõne diskrimineerimisjuhtumiga on raske võidelda, kuna puudub kaebuse esitaja, kes juhtumiga ise tegeleks. Oma otsuses kohtuasjas C-54/07, ([12]) mille esitas võrdõigusasutus enda nimel, kinnitas Euroopa Kohus, et diskrimineerimist on võimalik kindlaks teha ka tuvastatud ohvri puudumise korral. Seetõttu peaks liikmesriikidel avalikes huvides toimuva diskrimineerimise vastu võitlemiseks samuti olema võimalik ette näha, et võrdõigusasutustel on võimalik tegutseda enda nimel teatavatel diskrimineerimise juhtudel, näiteks nende arvukuse või tõsiduse või õigusliku selguse loomise vajaduse alusel, igal valitud juhul võib olla tegu loomult struktuurse või süstemaatilise diskrimineerimisega. Liikmesriikidel peaks olema võimalik kooskõlas riigisisese õiguse ja tavaga ette näha, et selliste diskrimineerimisjuhtumite korral on kostjaks tuvastatav isik või üksus.

(36) Selleks et austada üksikisikute õigusi, peaksid liikmesriigid kehtestama võrdõigusasutuste õigustele asjakohased menetluslikud tagatised, tagades, et nõuetekohaselt on kaitstud õigus konfidentsiaalsusele ning sellised õiguse kesksed põhimõtted nagu õigus õiglasele kohtumenetlusele, õigus kaitsele ja õigus siduvate otsuste kohtulikule läbivaatamisele, sealhulgas juhul, kui võrdõigusasutus osaleb kohtumenetlustes kas poolena või poole nimel. Näiteks võivad liikmesriigid pakkuda tunnistajatele ja rikkumisest teatajatele konfidentsiaalsust olulise vahendina diskrimineerimisjuhtumitest teatamise julgustamiseks.

(37) Käesoleva direktiivi sätted, milles käsitletakse võrdõigusasutuste õigust osaleda kohtumenetluses, ei muuda ohvrite ning ohvrite õigusi kaitsvate ühingute, organisatsioonide või muude juriidiliste isikute (kellel on kooskõlas riigisiseses õiguses sätestatud kriteeriumidega õigustatud huvi tagada direktiivide 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ järgimine) õigusi, nagu need on sätestatud kõnealustes direktiivides, sealhulgas juhul, kui kõnealused ohvrid, ühingud, organisatsioonid või muud juriidilised isikud on osalised kohtu- või haldusmenetluses või mõlemas.

(38) Võrdõigusasutuste töö tulemuslikkus sõltub ka sellest, kas diskrimineerimisohus olevatele rühmadele antakse täielik juurdepääs nende teenustele. Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti korraldatud Euroopa Liidu vähemuste ja diskrimineerimise teise uuringu raames teatas 71 % etniliste või sisserändajate vähemusrühmade liikmetest, et nad ei ole teadlikud ühestki organisatsioonist, mis pakub diskrimineerimise ohvritele tuge või nõu. Sellise juurdepääsu toetamise põhimeetmena peavad liikmesriigid tagama, et inimesed teaksid oma õigusi ning oleksid teadlikud võrdõigusasutuste olemasolust ja pakutavatest teenustest. See on eriti oluline ebasoodsas olukorras olevate rühmade ja rühmade puhul, kelle juurdepääsu sellele teabele võib takistada näiteks nende ebakindel majanduslik seisund, vanus, puue, kirjaoskuse tase, kodakondsus või elanikustaatus või veebipõhistele vahenditele juurdepääsu puudumine.

(39) Kõigile tuleks tagada võrdsel alusel juurdepääs võrdõigusasutuste teenustele ja väljaannetele. Selleks tuleks kindlaks teha ja kõrvaldada võimalikud võrdõigusasutuste teenustele juurdepääsu takistavad tegurid. Teenused peaksid olema kaebuse esitajatele tasuta. Ilma et see piiraks piirkondlike ja kohalike omavalitsuste autonoomiat, peaksid liikmesriigid samuti tagama, et võrdõigusasutuste teenused on kõigile potentsiaalsetele ohvritele kättesaadavad kogu nende territooriumil, näiteks kohalike büroode, sealhulgas mobiilsete büroode loomise, kommunikatsioonivahendite kasutamise, kohalike kampaaniate korraldamise, kohalike delegaatide või kodanikuühiskonna organisatsioonidega tehtava koostöö kaudu.

(40) Selleks et tagada puuetega inimestele kõigi võrdõigusasutuste teenuste ja tegevuste kättesaadavus, on vaja tagada ligipääsetavus kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2019/882 ([13]) sätestatud nõuetega ning tagada mõistlikud abinõud kooskõlas 13. detsembril 2006 vastu võetud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga. Seega peaksid võrdõigusasutused tagama füüsilise ligipääsetavuse ja digitaalse juurdepääsetavuse, ennetades tõkkeid, millega puuetega inimesed võivad võrdõigusasutuste teenustele ja teabele juurdepääsul kokku puutuda, ja kõrvaldades need, ning pakkuma mõistlikke abinõusid, tehes vajaduse korral konkreetsel juhul vajalikke ja asjakohaseid muudatusi ja kohandusi.

([12]) Euroopa Kohtu 10. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas, *Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding* vs. *Firma Feryn NV*, C-54/07, ECLI:EU:C:2008:397.

([13]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta (ELT L 151, 7.6.2019, lk 70).

(41) Vastastikuse õppimise, sidususe ja järjepidevuse seisukohast on väga oluline võimaldada võrdõigusasutustel pikaajaliselt korrapäraselt koordineerida ja teha koostööd eri tasanditel ning see võib laiendada nende töö ulatust ja mõju. Võrdõigusasutused peaksid tegema oma pädevuse piires koostööd sama liikmesriigi muude võrdõigusasutustega, ning kohaliku, piirkondliku, riikliku, liidu ja rahvusvahelise tasandi avaliku ja erasektori üksustega, nagu liidu tasandi võrdõigusasutuste võrgustikud, kodanikuühiskonna organisatsioonid, andmekaitseasutused, sotsiaalpartnerid, töö- ja haridusinspektsioonid, õiguskaitseasutused, riigi tasandil inimõiguste kaitse eest vastutavad ametid, riiklikud statistikaametid, liidu vahendeid haldavad asutused, romade riiklikud kontaktpunktid, tarbijaasutused ning riiklikud sõltumatud mehhanismid Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni puuetega inimeste õiguste konventsiooni edendamiseks, kaitsmiseks ja seireks.

(42) Võrdõigusasutused ei saa täita täiel määral oma rolli võrdse kohtlemise ekspertidena ega aidata kaasa soolõimele, kui nendega ei konsulteerita direktiividest 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ tulenevate õiguste ja kohustustega seotud küsimustes piisavalt aegsasti. Seepärast peaksid liikmesriigid kehtestama menetlused, et tagada õigeaegne konsulteerimine, ning võimaldama võrdõigusasutustel anda soovitusi, kui võrdõigusasutused seda vajalikuks peavad, ja avaldada need õigeaegselt, et neid saaks arvesse võtta.

(43) Võrdõiguslikkust käsitlevad andmed on väga olulised, et suurendada teadlikkust, tõsta inimeste teematundlikkust, teha kindlaks diskrimineerimise ulatus, kajastada aja jooksul täheldatud suundumusi, tõendada diskrimineerimise aset leidmist, hinnata võrdõiguslikkusalaste õigusaktide rakendamist, näidata vajadust võtta positiivseid meetmeid, anda panus tõenduspõhisesse poliitikakujundamisse. Võrdõigusasutused saavad anda panuse nende eesmärkide jaoks vajalike võrdõiguslikkust käsitlevate andmete väljatöötamises, näiteks korraldades ümarlaudu, kus osalevad kõik asjaomased üksused. Samuti peaksid võrdõigusasutused koguma ja analüüsima andmeid oma enda tegevuse kohta, neil peaks olema võimalik korraldada uuringuid ning kooskõlas riigisisese õigusega peaks neil olema võimalus saada ja kasutada statistilist teavet, kui see teave puudutab direktiividest 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ tulenevaid õigusi ja kohustusi. Võrdõigusasutuse kogutud isikuandmed tuleks muuta anonüümseks või, kui see ei ole võimalik, pseudonüümida.

(44) Võrdõigusasutused peaksid võtma vastu tööprogrammi, milles sätestatakse nende prioriteedid ja tulevane tegevus, mis võimaldab neil tagada aja jooksul oma erinevate töösuundade sidususe ja tegeleda pikaajalise tegevuskava raames nende tegevusvaldkonda kuuluvate süsteemsete diskrimineerimisprobleemidega.

(45) Lisaks oma iga-aastase tegevusaruande avaldamisele peaksid võrdõigusasutused avaldama korrapäraselt aruande, sealhulgas üldise hinnangu liikmesriikides nende pädevusse jäävates valdkondades toimuvale diskrimineerimisele, ning samuti muid diskrimineerimisega seotud aruandeid.

(46) Selleks et tagada ühetaolised tingimused liikmesriikide aruandluskohustuse täitmiseks seoses käesoleva direktiivi alusel määratud võrdõigusasutuste toimimisega, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused, et koostada loetelu asjakohastest näitajatest, mille alusel tuleks andmeid koguda. Selliseid näitajaid ei tohiks kasutada järjestamiseks ega üksikutele liikmesriikidele suunatud konkreetsete soovituste andmiseks. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011 ([14]).

(47) Käesolevas direktiivis sätestatakse miinimumnõuded, võimaldades liikmesriikidel kehtestada soodsamaid sätteid või need säilitada. Käesoleva direktiivi rakendamisega ei või põhjendada liikmesriigis valitseva olukorra halvenemist.

(48) Võrdõigusasutused peaksid käesoleva direktiivi alusel töötlema isikuandmeid täielikus kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679 ([15]). Liikmesriigid peaksid tagama, et võrdõigusasutuste ülesanded on kooskõlas määrusega (EL) 2016/679 õigusnormides selgelt sätestatud. Võrdõigusasutused peaksid töötlema isikuandmeid üksnes ulatuses, mis on vajalik, et täita oma käesolevast direktiivist tulenevaid ülesandeid. Üksikisikuid, kelle isikuandmeid töödeldakse, tuleks teavitada nende õigustest andmesubjektina, sealhulgas õiguskaitsevahenditest, mis on neile liikmesriigis kättesaadavad.

([14]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

([15]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

(49) Kui võrdõigusasutuste ülesannete täitmiseks on vaja töödelda määruse (EL) 2016/679 artikli 9 lõikes 1 osutatud isikuandmete eriliike, peaksid liikmesriigid ka tagama, et riigisiseses õiguses austatakse andmekaitseõiguse olemust ning nähakse ette sobivad ja konkreetsed meetmed põhiõiguste ja andmesubjekti huvide kaitsmiseks kooskõlas määruse (EL) 2016/679 artikli 9 lõike 2 punktiga g. Selliste kaitsemeetmete hulka peaksid kuuluma näiteks sise-eeskirjad ja abinõud, et tagada võimalikult väheste andmete kogumine, sealhulgas võimaluse korral isikuandmete anonüümimise kaudu; rakendada isikuandmete pseudonüümimist ja krüpteerimist; takistada volitamata juurdepääsu isikuandmetele ja nende edastamist ning tagada, et isikuandmeid ei töödelda kauem, kui on vajalik selle eesmärgi saavutamiseks, milleks neid töödeldakse.

(50) Käesolev direktiiv tugineb direktiivides 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ sätestatud normidele, kehtestades võrdõigusasutuste toimimisele rangemad nõuded. Seepärast tuleks direktiividest 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ jätta välja võrdõigusasutusi käsitlevad sätted.

(51) Käesoleva direktiivi eesmärk on tagada võrdõigusasutuste toimimine vastavalt miinimumnõuetele eesmärgiga parandada nende tulemuslikkust ja kindlustada nende sõltumatus, et tugevdada võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamist. Kuna käesoleva direktiivi eesmärki ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab seda meetme ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas ELi lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Asjaomases artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale, piirdudes miinimumnõuete kehtestamisega.

(52) Euroopa Andmekaitseinspektoriga konsulteeriti kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1725 ([16]) artikli 42 lõikega 1 ning ta esitas arvamuse 2. veebruaril 2023 ([17]),

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

Artikkel 1

Eesmärk, reguleerimisese ja kohaldamisala

1. Käesolevas direktiivis sätestatakse võrdõigusasutuste toimimise miinimumnõuded eesmärgiga parandada nende tulemuslikkust ja tagada nende sõltumatus, et tugevdada direktiividest 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ tuleneva võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamist.

2. Käesoleva direktiiviga liikmesriikidele pandud kohustused ja võrdõigusasutuste ülesanded hõlmavad direktiividest 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ tulenevaid õigusi ja kohustusi.

Artikkel 2

Võrdõigusasutuste määramine

1. Liikmesriigid määravad ühe või mitu asutust (edaspidi „võrdõigusasutused“), kes teostavad käesolevas direktiivis sätestatud pädevust.

2. Käesolev direktiiv ei piira tööinspektsioonide või muude täitevasutuste pädevust ega sotsiaalpartnerite riigisisese õiguse ja tavade kohaseid õigusi ja eesõigusi, sealhulgas seoses kollektiivlepingutega ning kohtumenetluses esindamise ja kaitsega.

([16]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39).

([17]) ELT C 64, 21.2.2023, lk 46.

Artikkel 3

Sõltumatus

1. Liikmesriigid võtavad meetmeid tagamaks, et võrdõigusasutused on sõltumatud ning vabad välisest mõjust, ning nad ei küsi ega võta oma ülesannete täitmisel ja pädevuse teostamisel juhiseid valitsuselt ega mis tahes avalik-õiguslikult või eraõiguslikult üksuselt. Võrdõigusasutused haldavad kooskõlas käesoleva direktiivi eesmärkidega ja kohaldatava õigusraamistiku alusel oma rahalisi ja muid vahendeid ning võtavad vastu otsuseid seoses oma sisestruktuuri, vastutuse, personali ja organisatsiooniliste küsimustega.

2. Liikmesriigid näevad ette läbipaistvad menetlused võrdõigusasutuste töötajate, eelkõige otsustusõigusega või juhtival ametikohal olevate isikute või vajaduse korral juhatuse liikmete, valimise, ametisse nimetamise, ametist vabastamise ja võimaliku huvide konflikti kohta, et tagada nende pädevus ja sõltumatus.

3. Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutused loovad sisestruktuuri, mis tagab neile võimaluse teostada oma pädevust sõltumatult ja vajaduse korral erapooletult.

4. Liikmesriigid tagavad, et mitmes valdkonnas tegutsevate asutuste sisestruktuuriga tagatakse asutuse volituste sõltumatu täitmine võrdõiguslikkuse valdkonnas.

Artikkel 4

Vahendid

Liikmesriigid tagavad vastavalt nende riiklikele eelarvemenetlustele, et igale võrdõigusasutusele antakse personal ning tehnilised ja rahalised vahendid, mis on vajalikud kõigi tema ülesannete täitmiseks ja kõigi tema pädevuste tulemuslikuks teostamiseks tunnuste puhul ja valdkondades, mida reguleeritakse direktiividega 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ, sealhulgas juhul, kui võrdõigusasutused on mitmes valdkonnas tegutsevate asutuste osad.

Artikkel 5

Teadlikkuse suurendamine, diskrimineerimise ennetamine ja võrdse kohtlemise edendamine

1. Liikmesriigid võtavad vastu asjakohased meetmed, näiteks strateegiad, et suurendada kogu oma territooriumil elanikkonna teadlikkust direktiividest 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ tulenevatest õigustest ning võrdõigusasutustest ja nende teenustest, pöörates erilist tähelepanu diskrimineerimise ohus olevatele isikutele ja rühmadele.

2. Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutustel on volitused võtta meetmeid diskrimineerimise ennetamiseks ja võrdse kohtlemise edendamiseks nagu tuleneb direktiividest 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ. Selline tegevus võib muu hulgas hõlmata positiivsete meetmete ja soolõime edendamist avaliku ja erasektori üksustes, neile asjakohase koolituse, nõustamise ja toe pakkumist, osalemist avalikus arutelus, suhtlemist asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas sotsiaalpartneritega, ning heade tavade vahetamise edendamist. Nende tegevuste läbiviimisel võivad võrdõigusasutused võtta arvesse spetsiifilisi ebasoodsaid olukordi, mis tulenevad intersektsionaalsest diskrimineerimisest, mille puhul sooline diskrimineerimine on kombineeritud diskrimineerimisega, mis toimub ühe või mitme tunnuse alusel, mis on kaetud direktiivide 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ või 2004/113/EÜ alusel.

3. Liikmesriigid ja võrdõigusasutused võtavad arvesse iga sihtrühma jaoks asjakohasemaid teavitusvahendeid ja -viise. Nad keskenduvad eelkõige rühmadele, kelle juurdepääsu teabele võib takistada näiteks nende ebakindel majanduslik seisund, vanus, puue, kirjaoskuse tase, kodakondsus, elanikustaatus või veebipõhistele vahenditele juurdepääsu puudumine.

Artikkel 6

Ohvrite abistamine

1. Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutused on võimelised pakkuma väidetavatele ohvritele abi, nagu on sätestatud lõigetes 2–4.

Käesoleva direktiivi kohaldamisel tähendab „ohver“ iga isikut, kes leiab, et teda on diskrimineeritud direktiivi 79/7/EMÜ artikli 4, direktiivi 2000/43/EÜ artikli 2, direktiivi 2000/78/EÜ artikli 2 või direktiivi 2004/113/EÜ artikli 4 tähenduses.

2. Võrdõigusasutustel peab olema võimalik võtta vastu kaebusi diskrimineerimise kohta.

3. Võrdõigusasutused abistavad ohvreid ning teavitavad neid kõigepealt järgmisest:

a) õigusraamistikust, mille hulka kuulub nõustamine vastavalt ohvri konkreetsele olukorrale;

b) võrdõigusasutuste pakutavatest teenustest ja seonduvatest menetluslikest aspektidest;

c) kättesaadavatest õiguskaitsevahenditest, sealhulgas võimalusest pöörduda kohtusse;

d) kohaldatavatest konfidentsiaalsusreeglitest, isikuandmete kaitsest ning

e) võimalustest saada psühholoogilist või muud liiki asjakohast tuge teistelt asutustelt või organisatsioonidelt.

4. Võrdõigusasutused teavitavad kaebuse esitajaid mõistliku aja jooksul sellest, kas kaebuse menetlemine lõpetatakse või on põhjust seda jätkata.

Artikkel 7

Alternatiivne vaidluste lahendamine

Võrdõigusasutused võivad pakkuda pooltele alternatiivset võimalust vaidluste lahendamiseks. Seda menetlust võib juhtida võrdõigusasutus ise või kooskõlas riigisisese õiguse ja tavaga muu pädev asutus, kellele võrdõigusasutus võib esitada tähelepanekuid. Selline alternatiivne vaidluste lahendamine võib toimuda eri vormides, nagu vahendus või lepitamine, kooskõlas riigisisese õiguse ja tavadega. Lahenduse puudumine ei takista pooltel kasutamast oma õigust osaleda kohtumenetluses. Liikmesriigid näevad ette piisava aegumistähtaja, mis tagaks vaidluse pooltele juurdepääsu õigusemõistmisele, näiteks peatades aegumistähtaja, kui pooled osalevad alternatiivses vaidluste lahendamise menetluses.

Artikkel 8

Uurimised

1. Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutustel on volitused uurida, kas on rikutud direktiivides 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtet.

2. Liikmesriigid kehtestavad uurimiste korraldamise raamistiku, mis võimaldab võrdõigusasutustel teavet koguda. Eelkõige antakse selle raamistikuga võrdõigusasutustele tegelik õigus pääseda juurde teabele ja dokumentidele, mis on vajalikud diskrimineerimise tuvastamiseks. Samuti nähakse sellega ette asjakohased mehhanismid, et võrdõigusasutused saaksid sel eesmärgil asjaomaste avaliku sektori asutustega koostööd teha.

3. Liikmesriigid võivad kooskõlas riigisisese õiguse ja tavaga anda lõigetes 1 ja 2 osutatud volitused ka mõnele teisele pädevale asutusele. Kui selline pädev asutus on uurimise lõpetanud, esitab ta võrdõigusasutusele selle taotluse alusel teabe uurimise tulemuste kohta.

4. Liikmesriigid võivad otsustada, et käesoleva artikli lõike 1 ja artikli 9 kohaseid uurimisi ei algatata ega jätkata samal ajal, kui samas asjas on pooleli kohtumenetlus.

Artikkel 9

Arvamused ja otsused

1. Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutustel oleksid volitused esitada ja dokumenteerida oma juhtumile antud hinnang, sealhulgas kindlakstehtud faktid ja põhjendatud järeldus diskrimineerimise olemasolu kohta. Liikmesriigid otsustavad, kas selleks tuleb koostada mittesiduv arvamus või siduv otsus.

2. Kui see on asjakohane, sisaldavad nii mittesiduvad arvamused ja siduvad otsused konkreetseid meetmeid tuvastatud võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise heastamiseks ja edasiste juhtumite ärahoidmiseks. Liikmesriigid kehtestavad asjakohased mehhanismid mittesiduvate arvamuste järelmeetmete võtmiseks, näiteks tagasiside andmise kohustuse, ja siduvate otsuste täitmiseks.

3. Võrdõigusasutused avaldavad vähemalt kokkuvõtte oma sellistest arvamustest ja otsustest, mida nad peavad eriti oluliseks.

Artikkel 10

Kohtuvaidlused

1. Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutustel on õigus osaleda kohtumenetlustes tsiviil- ja haldusasjades, mis on seotud direktiivides 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamisega vastavalt käesoleva artikli lõigetele 2–4, kooskõlas hagi vastuvõetavust käsitlevate riigisiseste õigusnormide ja tavaga, sealhulgas normidega ohvri nõusoleku nõutavuse kohta.

2. Võrdõigusasutuse õigus osaleda kohtumenetluses hõlmab õigust esitada kohtule märkusi kooskõlas riigisisese õiguse ja tavaga.

3. Võrdõigusasutuse õigus osaleda kohtumenetluses hõlmab ka vähemalt ühte järgmistest:

a) õigust algatada kohtumenetlus ühe või mitme ohvri nimel;

b) õigust osaleda kohtumenetluses ühe või mitme ohvri toetuseks või

c) õigust algatada avalike huvide kaitseks kohtumenetlus enda nimel.

4. Võrdõigusasutuse õigus osaleda kohtumenetlustes hõlmab õigust osaleda siduvate otsuste täitmise või kohtuliku läbivaatamise menetlustes, kui võrdõigusasutustel on artikli 9 lõike 1 kohaselt õigus selliseid otsuseid vastu võtta.

Artikkel 11

Menetluslikud tagatised

Liikmesriigid tagavad, et artiklites 6–10 osutatud menetlustes kaitstakse asjaomaste füüsiliste ja juriidiliste isikute kaitseõigust. Artiklis 9 osutatud siduvaid otsuseid vaadatakse kohtulikult läbi kooskõlas riigisisese õigusega.

Artikkel 12

Võrdne juurdepääs

1. Liikmesriik tagab kõigile võrdsel alusel juurdepääsu võrdõigusasutuste teenustele ja väljaannetele.

2. Võrdõigusasutused tagavad, et kaebuste esitamisel ei ole takistusi ning et nad on näiteks võimelised võtma vastu kaebusi suuliselt, kirjalikult ja veebis.

3. Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutused osutavad kaebuse esitajatele tasuta teenuseid kogu riigi territooriumil, sealhulgas maapiirkondades ja äärealadel.

Artikkel 13

Ligipääsetavus ja mõistlikud abinõud puuetega inimestele

Liikmesriigid tagavad ligipääsetavuse ja näevad ette mõistlikud abinõud, et kindlustada puuetega inimestele võrdne juurdepääs võrdõigusasutuste kõikidele teenustele ja tegevustele, mille hulka kuuluvad ohvrite abistamine, kaebuste käsitlemine, alternatiivne vaidluste lahendamine, teave ja väljaanded ning samuti ennetus-, edendamis- ja teadlikkuse suurendamise meetmed.

Artikkel 14

Koostöö

Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutustel on asjakohased mehhanismid, et teha oma pädevuse piires koostööd sama liikmesriigi teiste võrdõigusasutustega ning asjaomaste avaliku ja erasektori üksustega, sealhulgas tööinspektorite, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil ning muudes liikmesriikides ning liidu ja rahvusvahelisel tasandil.

Artikkel 15

Konsulteerimine

Liikmesriigid kehtestavad menetlused tagamaks, et valitsus ja asjakohased ametiasutused konsulteerivad võrdõigusasutustega direktiividest 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ tulenevate õiguste ja kohustustega seotud õigusaktide, poliitika, menetluste ja programmide küsimustes.

Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutustel on õigus anda nendes küsimustes soovitusi, neid avaldada ja taotleda nende soovituste kohta edasiste meetmete võtmist.

Artikkel 16

Andmete kogumine ja juurdepääs võrdõiguslikkust käsitlevatele andmetele

1. Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutused koguvad oma tegevuse kohta andmeid, et koostada artikli 17 punktides b ja c osutatud aruanded.

Võrdõigusasutuste kogutud andmed jaotatakse direktiividega 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ reguleeritud tunnuste ja valdkondade kaupa ning kooskõlas käesoleva direktiivi artiklis 18 osutatud näitajatega. Kogutud isikuandmed muudetakse anonüümseks või kui see ei ole võimalik, siis pseudonüümitakse.

2. Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutustel oleks võimalik läbi viia diskrimineerimist käsitlevaid sõltumatuid uuringuid.

3. Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutustel on juurdepääs direktiividest 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ tulenevate õiguste ja kohustustega seotud statistikale, kooskõlas riigisisese õigusega, kui võrdõigusasutused peavad sellist statistikat vajalikuks, et anda üldine hinnang diskrimineerimise olukorrale liikmesriigis ja koostada käesoleva direktiivi artikli 17 punktis c osutatud aruanded.

4. Liikmesriigid lubavad võrdõigusasutustel anda avalik-õiguslikele ja eraõiguslikele üksustele, sealhulgas ametiasutustele, sotsiaalpartneritele, äriühingutele ja kodanikuühiskonna organisatsioonidele soovitusi selle kohta, milliseid andmeid tuleb direktiividest 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ tulenevate õiguste ja kohustuste kohta koguda. Liikmesriigid võivad lubada võrdõigusasutustel täita võrdõiguslikkust käsitlevate andmete kogumisel ka koordineerivat rolli.

Artikkel 17

Aruanded ja strateegiline planeerimine

Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutused

a) võtavad vastu tööprogrammi, milles sätestatakse nende prioriteedid ja tulevane tegevus;

b) koostavad igal aastal tegevusaruande, mis sisaldab aastaeelarvet ning personali- ja finantsaruannet, ning teevad selle üldsusele kättesaadavaks ning

c) avaldavad vähemalt iga nelja aasta tagant ühe soovitusi sisaldava aruande või mitu sellist aruannet võrdse kohtlemise ja diskrimineerimise olukorra ning võimalike struktuursete probleemide kohta oma liikmesriigis.

Artikkel 18

Järelevalve ja aruandlus

1. Hiljemalt 19. juuniks 2026 kehtestab komisjon rakendusaktiga käesoleva direktiivi alusel määratud võrdõigusasutuste toimimise ühiste näitajate loetelu. Näitajate ettevalmistamisel võib komisjon küsida nõu Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametilt, Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudilt ja liidu tasandi võrdõigusasutuste võrgustikelt. Kõnealused näitajad hõlmavad võrdõigusasutuste personali ning tehnilisi ja rahalisi vahendeid, sõltumatut toimimist, ligipääsetavust ja tulemuslikkust, samuti nende volituste, õiguste või struktuuri muudatusi, ning nendega tagatakse riikide tasandil kogutud andmete võrreldavus, objektiivsus ja usaldusväärsus. Näitajaid ei tohi kasutada järjestamiseks ega üksikutele liikmesriikidele konkreetsete soovituste andmiseks.

Rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 22 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

2. Hiljemalt 19. juuniks 2031 ja seejärel iga viie aasta tagant esitavad liikmesriigid komisjonile kogu asjakohase teabe käesoleva direktiivi kohaldamise kohta. Selline teave sisaldab vähemalt andmeid võrdõigusasutuste toimimise kohta ning selles võetakse arvesse võrdõigusasutuste poolt artikli 17 punktide b ja c kohaselt koostatud aruandeid.

3. Komisjon koostab käesoleva direktiivi kohaldamise ja praktilise mõju kohta aruande, mis põhineb lõikes 2 osutatud teabel ning täiendavatel asjakohastel andmetel, mille Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet ja Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut on kogunud riikide ja liidu tasandil eelkõige võrdõigusasutustelt, liidu tasandi riiklike võrdõigusasutuste võrgustikelt nagu Equinet, kodanikuühiskonna organisatsioonidelt või muudelt sidusrühmadelt. Kõnealuses aruandes käsitletakse võrdõigusasutuste sõltumatut toimimist ja tulemuslikkust liikmesriikides, tuginedes lõike 1 kohaselt kehtestatud näitajatele.

Artikkel 19

Dialoog võrdõigusasutuste toimimise teemal

1. Artikli 18 kohase järelevalve ja aruandluse raames ning selleks, et tõhustada liidu institutsioonide vahelist dialoogi ja tagada suurem läbipaistvus, võib Euroopa Parlament kutsuda komisjoni igal aastal arutama kõnealuses artiklis osutatud küsimusi, mis on seotud käesoleva direktiivi alusel määratud võrdõigusasutuste toimimisega.

2. Euroopa Parlament võib artiklis 18 osutatud küsimuste kohta arvamust avaldada resolutsioonides.

3. Komisjon võtab vajaduse korral arvesse kõiki käesoleva artikli kohaselt toimuva dialoogi käigus väljendatud seisukohtadest tulenevaid asjaolusid, sealhulgas artikli 18 osutatud küsimustes Euroopa Parlamendi resolutsioone, tehes seda ka käesoleva direktiivi toimimise läbivaatamisel.

Artikkel 20

Miinimumnõuded

1. Liikmesriigid võivad kehtestada või säilitada sätted, mis on soodsamad kui käesolevas direktiivis sätestatud miinimumnõuded.

2. Käesoleva direktiivi rakendamine ei tohi mitte mingitel asjaoludel osutuda põhjuseks, et alandada diskrimineerimise eest pakutava kaitse taset, mille liikmesriigid on juba taganud direktiividega 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ hõlmatud valdkondades.

Artikkel 21

Isikuandmete töötlemine

1. Liikmesriigid tagavad, et võrdõigusasutused võivad koguda ja töödelda isikuandmeid ainult juhul, kui see on vajalik käesolevast direktiivist tulenevate ülesannete täitmiseks.

2. Liikmesriigid tagavad, et kui võrdõigusasutused töötlevad määruse (EL) 2016/679 artikli 9 lõikes 1 osutatud isikuandmete eriliike, nähakse ette sobivad ja konkreetsed meetmed, et kaitsta andmesubjekti põhiõigusi ja huve.

Artikkel 22

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

Artikkel 23

Direktiivide 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ muudatused

Direktiivist 2000/43/EÜ jäetakse välja III peatükk ja direktiivist 2004/113/EÜ III peatükk. Viiteid asjaomastes peatükkides osutatud võrdset kohtlemist edendavatele asutustele käsitatakse viidetena käesoleva direktiivi artikli 2 lõikes 1 osutatud võrdõigusasutustele.

Artikkel 24

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 19. juuniks 2026. Liikmesriigid teatavad nendest viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nendesse või nende ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastuvõetavate põhiliste riigisiseste õigusnormide teksti.

Artikkel 25

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artiklit 23 kohaldatakse alates 19. juunist 2026.

Artikkel 26

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, 7. mai 2024

Nõukogu nimel

eesistuja

M.-C. LEROY